

M E G E M L É K E Z É S

MÉSZÖLY GEDEON

SZÜLETÉSE 100. ÉVFORDULÓJÁNAK ÜNNEPE SZEGEDEN

Mészöly Gedeon, a nagy magyar nyelvtudós, irodalomtörténész, etnográfus és műfordító születésének 100. évfordulóját 1980. május 21-én ünnepeltük meg a Magyar Nyelvtudományi Társaság és a József Attila Tudományegyetem rendezésében a szegedi egyetemen, Mészöly Gedeon alkotásának és tanításának fő színterén.

Ott volt a centenáriumi ünnepi ülésen a Mészöly család több tagja.

Megjelentek a magyar és a finnugor nyelvtudomány, az irodalomtörténet és a néprajz vezető egyéniségei: Benkő Loránd, a Magyar Nyelvtudományi Társaság elnöke, Tolnai Gábor, a Magyar Irodalomtörténeti Társaság elnöke, Tálasi István, a Magyar Néprajzi Társaság elnöke, az Eötvös Loránd Tudományegyetem professzorai, Kálmán Béla, a Kossuth Lajos Tudományegyetem Finnugor Tanszékének professzora, akadémikusok, Szathmári István, a Magyar Nyelvtudományi Társaság főtitkára, az ELTE professzora, Kristó Gyula professzor, a József Attila Tudományegyetem rektorhelyettese, Mikola Tibor dékánhelyettes, a JATE Finnugor Tanszékének a vezetője, Deme László a JATE Magyar Nyelvészeti Tanszékének tv. professzora, Károly Sándor, az Általános és Alkalmazott Nyelvtudomány tv. professzora; a magyar és a finnugor nyelvtudomány és az irodalomtörténet meg a néprajz több ismert és elismert művelője, Mészöly Gedeonnak több közvetlen és közvetett tanítványa az ország minden részéből, felső vagy középfokú képző vagy nevelő intézményekből, a kutatás, a tudomány vagy a művészet területéről: Velcsov Mártonné, Ilia Mihály, Dienes Erzsébet, Héxendorf Edit, Pásztor Emil, Erdődi József, Nyíri Antal,

Tóth Béla József Attila-díjas író és mások; tisztelői, barátai betöltötték az ünnepi ülés színhelyét, az egyetem auláját. Ortutay Gyula — sajnos — már nem lehetett közöttünk, de írásaiban felidézi, megörökíti ő is. Mészöly Gedeon nagy tudós- és nevelői egyéniségét; Bálint Sándor az emlékülést megelőző napon, május 20-án tért örök nyugalomra az alsóvárosi szülőföldbe: már ő sem lehetett ott a jubileumi ünnepi ülésen, pedig nagyon számontartotta.

A centenáriumi ünnepség résztvevőit egyetemünk nevében Kristó Gyula rektorhelyettes üdvözölte, Mikola Tibor dékánhelyettes pedig a szegedi egyetem Bölcsészettudományi Karának nevében köszöntötte az ünnepi ülészakot.

Benkő Loránd akadémikus, a Magyar Nyelvtudományi Társaság elnöke Megnyitójában méltatta Mészöly Gedeon nyelvtudományi munkásságának jelentőségét és a tanárképzésben elért eredményeit. Tolnai Gábor szegedi diákéveinek Mészöly Gedeonhoz fűződő emlékeit idézte fel, Tálasi István meg arról szólt: hogyan hozta napfényre Mészöly Gedeon szövegeiben a szavak történetével együtt — az illető szavak jelentésviszonyainak feltárása által — a velük összefüggő régi népelet egy-egy részletét, sokszor az eltűnt régi élet nagyon fontos nagyobb területeit is. — Az ünnepelt életútját, fontos családi körülményeit Nyíri Antal mutatta fel — "A nyelvtudós Mészöly Gedeon" címmel —; kifejtette Mészöly Gedeon nyelvtudományi eredményeinek lényegét, megjelölte azok helyét a magyar nyelvtudományban, sokszor más tudományágak viszonylatában is. — Tóth Béla, a kiváló író, a Somogyi Könyvtár igazgatója "Mészöly Gedeon egy tanítvány emlékezetében" tanítványi szeretettel "kicsi emléktűz csihantott", ez a kicsi emléktűz tisztán, fényesen lobogott az író egykori diákéveinek távolába és onnan ide vissza is. — Ilia Mihály — szintén Mészöly Gedeon egykori tanítványa — jubiléumunk irodalomtörténeti munkásságát és emberi megnevelői voltának lényegét jellemezte: "Mészöly Gedeon irodalmi és irodalomtörténeti munkássága" címmel. — Károly Sándor "Az élő Mészöly Gedeon"-nak az

irodalmi nyelv kezdeti szakaszaira vonatkozó helyes megállapításait bizonyította, amit 30 évvel ezelőtt kétségbe vontak. — Szathmári István Mészöly Gedeon stílustörténeti módszerének lényegét tárta az ünnepi ülés elé, így jellemezvén előadását: "Mészöly Gedeon és a stilisztika". — Erdődi József az "Area és misztika" kérdését fejtegette — Mészöly föltételezett szemszögéből. — Mészöly Gedeonnak a magyar nyelvtörténeti kutatásaiban alkalmazott finnugor bizonyítékait Mikola Tibor több lényeges alak- és mondattani kérdésben meggyőzőnek tartja "Mészöly Gedeon és a finnugor nyelvtudomány" című előadásában. — Velcsov Mártonné a nyelvemlékekbeli határozó igeneveknek sajátos állítmányi szerepéről értekezett — "A határozó igenevek sajátos szerepe nyelvemlékeinkben" —, melyben Mészöly Gedeonnak egyik sarkalatos megállapítását fontos, eddig nem alkalmazott bizonyítékokkal igazolta. — Végül Dienes Erzsébet "Az Érdy Kódex és a Jordánszky Kódex kéziratai összehasonlításának tanulságai" c. fejtegetésében értékes új eredményeket ért el.

Deme László az elnöki zárszóban megállapította: ez az ünnepi ülészak Mészöly Gedeon tudományos munkásságának nagy értékeit nemcsak élesen megvilágította, hanem helyét is kijelölte a magyar nyelvtörténeti kutatás alapjaiban és fő vonalaiban, s ennek a munkának az elvégzése a jelennek és a közeli jövőnek a feladata.

Ehhez hozzáfűzhetjük: a Magyar Nyelvtudományi Társaság e feladatok teljesítését azzal indítja útnak, hogy Mészöly Gedeon születése századik évfordulójának ünnepi ülészakán elhangzott előadásait a Magyar Nyelv 1981. 3. füzetében közlésezi, és jubilánsunk válogatott nyelvtudományi és irodalomtörténeti tanulmányait cikkeit Szathmári István szerkesztésében a Gondolat kiadásában megjelenteti.

Végül megemlíttjük, hogy az ünnepi üléssel egy időben a József Attila Tudományegyetem aulájának folyosóján Mészöly Gedeon műveiből, életének és műveinek egyéb dokumentumaiból szép kiállítást rendezett az Egyetemi Könyvtár.